

Združenie sudcov Slovenska

VYHLÁSENIE

k návrhu novely zákona o sudcoch a prísediacich a ďalších zákonov

Združenie sudcov Slovenska (ďalej len „ZSS“), aj vďaka svojim dlhoročným skúsenostiam z účasti v medzinárodných organizáciách združujúcich stavovské organizácie nielen naprieč Európou, si je plne vedomé, že neexistuje len jeden recept ako zabezpečiť nezávislé a fungujúce súdnictvo. Preto v záujme nájdania toho najlepšieho riešenia pre Slovensko sa vždy aktívne zapájalo (a naďalej sa bude zapájať) do vecnej diskusie o legislatívnych zmenách dotýkajúcich sa justície. ZSS zároveň rešpektuje špecifiká politického zápasu o voliča, ktorý je často spojený s používaním zjednodušených až populistických hesiel a vyjadrení, ktoré spravidla nijak nekomentuje. Po oboznámení sa s aktuálnym návrhom novely zákona o sudcoch a prísediacich a ďalších zákonov a po uplatnení konkrétnych pripomienok k nemu však musí odmietnuť nedávne vyhlásenia bývalej ministerky spravodlivosti Márie Kolíkovej o návrate „harabinizmu“ do justície.

ZSS predovšetkým víta obnovenie podmienok dočasného pridelenia sudcu do podoby pred 1. augustom 2021. Dočasné pridelenie na výkon funkcie sudcu na súde vyššieho stupňa totiž dlhodobo považujeme za efektívny nástroj zvyšovania, resp. prehlbovania kvalifikácie sudcu, ktorý by mal byť podľa nášho názoru dokonca povinnou súčasťou vzdelávania každého sudcu.

Rovnako pozitívne hodnotíme zavedenie dvojstupňového disciplinárneho konania, ktoré odporúča napr. aj Poradná rada európskych sudcov vo svojom poslednom stanovisku 27 (2024) o disciplinárnej zodpovednosti sudcov.

Vzhľadom na vytvorenie dichotomickej sústavy súdov ZSS už pri tvorbe disciplinárneho súdneho poriadku presadzovalo, aby vo veciach, v ktorých je disciplinárne obvinený sudca, boli súčasťou disciplinárneho senátu nielen sudcovia Najvyššieho správneho súdu SR (ďalej len „najvyšší správny súd“), ale aj zástupca všeobecného súdnictva. Kritizovalo pritom, že vtedajšia česká právna úprava bola dávaná za vzor len pokiaľ išlo o zavedenie jednostupňového konania, nie však už vo vzťahu k zloženiu disciplinárneho senátu. V tejto súvislosti považujeme za potrebné poukázať aj na závery Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej „ústavný súd“) vyjadrené v jeho náleze PL. ÚS 2/2023, v ktorom skonštatoval, že najvyšší správny súd je riadny súd zo sústavy súdov a ústavné možnosti zverené čl. 142 ods. 3 a čl. 148 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) zákonodarcovi sa vzťahujú aj na tento súd a je na rozhodnutí zákonodarcu, či ustanoví účasť prísediacich aj na rozhodovaní senátov najvyššieho správneho súdu a v akej miere a ako upraví spôsob ich ustanovenia. Zároveň vo vzťahu k účasti prokurátorov v disciplinárnych senátoch najvyššieho správneho súdu okrem iného tiež uviedol, že z monokracie (aj keď limitovanej) vyplývajú z povahy vecí isté riziká, resp. možné negatíva

(čo platí aj pre protipólnu nezávislosť, napríklad a typicky sudcov), tieto riziká sú však pri výkone pôsobnosti orgánov prokuratúry, ako aj pri účasti prísediacich prokurátorov na rozhodovaní v disciplinárnom konaní dôsledne eliminované súborom zákonom ustanovených garančných prvkov. Z tohto pohľadu sa potom ako ústavne problematické nejaví ani prenesenie oprávnenia podať návrh na začatie disciplinárneho stíhania sudcu z predsedu Súdnej rady SR (ďalej len „súdna rada“) na súdnu radu, ktorá má podľa návrhu kreovať dve z piatich databáz prísediacich. V tejto súvislosti sa nad rámec procesných záruk vypočítaných v uvedenom náleze žiada poukázať aj na to, že súdna rada nemá možnosť raz zvoleného prísediaceho odvolať.

Za posledných 10 rokov sme zaznamenali výrazný pokles záujmu o sudcovské povolanie. Tento stav má nepochybne viacero príčin a čelí mu nielen Slovensko, ale i ďalšie európske krajiny. ZSS je presvedčené, že plat sudcu nie je základným motivačným faktorom uchádzača o toto povolanie. Ak ale chceme, aby sa sudcami stávali najlepší z najlepších, aj so zreteľom na aktuálne trendy demografického vývoja, je nevyhnutné nastaviť celkové materiálne a sociálne zabezpečenie sudcu tak, aby bolo toto povolanie – zohľadniac jeho význam a zodpovednosť, ktorá je s jeho výkonom spojená – vo vzťahu k iným právnickým povolaniam konkurencieschopné i v budúcnosti. Z tohto pohľadu predstavuje znovuzavedenie odmeny pri dosiahnutí veku 50 rokov (ktorú navrhujeme rozšíriť aj na 60 rokov), ktorá je dnes štandardom nielen v súkromnej sfére ale aj v štátnej službe, minimum. Pokiaľ ide o návrh na obnovenie odmeny aj za vykonanie úloh nad rozsah povinností sudcu, ZSS uznáva, že takýto spôsob odmeňovania sudcu môže vyvolať viaceré legitímne otázky. V tejto súvislosti ale poukazujeme na nález ústavného súdu PL. ÚS 12/2022, v ktorom síce nekonštatoval protiústavnosť odňatia odmien, poukázal zároveň na to, že na rozdiel od právnej úpravy účinnej do 1. januára 2009, právna úprava, ktorá má byť obnovená, obsahuje dostatočné záruky proti možnému zneužívaniu inštitútu odmien orgánmi správy súdov (bod 63 *a contrario*). Z tohto pohľadu a za situácie, keď stav verejných financií aktuálne nedovoľuje plošné zvýšenie plátov sudcov *pro futuro*, aj takáto forma možného zvýšenia materiálneho zabezpečenia sudcu, ktoré je podmienené úsporami v jednotlivých rozpočtových kapitolách a ktoré zároveň nemôže ísť na úkor systémového dofinancovania administratívneho aparátu súdov, ktoré je dnes aj pre ZSS prioritou, predstavuje potencionálne účinný nástroj na zvýšenie atraktivity povolania sudcu.

Ruku v ruke s už uvedeným zaznamenalo ZSS aj významný pokles záujmu sudcov o postup na sudy vyššieho stupňa. Asi najvýraznejšie sa tento negatívny trend prejavuje vo vzťahu k Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Z 18 výberových konaní, ktoré boli od roku 2020 vyhlásené na obsadenie voľných miest sudcov najvyššieho súdu, sa až 4 neuskutočnili z dôvodu, že sa neprihlásil žiadny uchádzač, v drvivej väčšine prípadov sa prihlásili uchádzači v počte zodpovedajúcom počtu obsadzovaných miest, resp. v menšom, a v 4 prípadoch sa voľné miesta sudcov nepodarilo buď vôbec alebo plne obsadiť. Pokiaľ ide o krajské sudy, za posledné obdobie je tento problém najvypuklejší v prípade trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Bratislave. Neschopnosť priebežne obsadzovať uvoľnené miesta sudcov na súdoch vyšších stupňov pritom reálne ohrozuje nielen rýchlosť ale i kvalitu ich rozhodovania. Ako v prípade poklesu záujmu o povolanie sudcu vo všeobecnosti, aj pokles záujmu o postup na súd vyššieho súdu má iste viacero príčin. Jednou z nich ale nepochybne je

i fakt, že platové rozdiely medzi jednotlivými platovými skupinami sú natoľko nízke, že pri postupe na súd vyššieho stupňa je reálny príjem sudcu častokrát nižší (osobitne ak je tento postup spojený s nutnosťou dochádzať mimo miesto bydliska). ZSS je pritom presvedčené, že ani pri postupe na súd vyššieho nie je pre väčšinu kolegov plat primárnym motivačným faktorom. Od skúseného, erudovaného a v mieste svojho pôsobenia etablovaného sudcu (spravidla už s platom v najvyššom platovom stupni) však nemožno rozumne očakávať, že bude ochotný postúpiť na súd vyššieho stupňa na úkor materiálneho zabezpečenia svojho a svojej rodiny, pričom nezriedka je takýto postup spojený aj so zásahom do súkromia, najmä pokiaľ ide o rodinné a sociálne väzby. Jedným z dôsledkov tohto stavu je, že sa na súde vyšších stupňov nerealizuje výber ale nábor, resp. sa „vykrádajú“ súde v sídle súdu vyššieho stupňa, resp. jeho blízkom okolí, a v neposlednom rade sú tieto miesta obsadzované uchádzačmi, ktorí nie sú sudcami, čo je miestami terčom oprávnenej kritiky primárne zo strany prvostupňových súdov. Už dnes má tento stav negatívny dopad na kvalitu rozhodovania a pokiaľ sa v primeranom časovom horizonte neprijme riešenie, ktoré zvýši motiváciu sudcov pre postup na súde vyšších stupňov, časom to reálne ohrozí riadny výkon súdnictva, čo bude vo výsledku na úkor účastníkov, resp. strán súdneho konania. Možným východiskom je také zvýšenie rozdielov medzi platmi sudcov jednotlivých stupňov, ktoré bude plne kompenzovať minimálne zvýšené náklady spojené s postupom na súd vyššieho stupňa. Predkladateľom navrhované riešenie je podľa ZSS z pohľadu výdavkov štátneho rozpočtu menej zaťažujúce, než zvýšenie rozdielov medzi platovými skupinami, keďže paušálne náhrady sú oprostene od daní a odvodov, ktoré zaťažujú aj štát ako zamestnávateľ. Paušálne náhrady sa pritom bežne uplatňujú vo vzťahu k poslancom parlamentu a členom vlády, ale i sudcom ústavného súdu. Samozrejme, ich prípadná výška a časový horizont ich zavedenia musia byť predmetom ďalšej diskusie, zohľadniac nielen súčasný stav verejných financií a prognózu jeho vývoja, ale nutnosť systémového dofinancovania súdnej administratívy, ktoré je prioritou ZSS, a tiež potrebu do budúcnosti komplexne zvýšiť atraktivitu sudcovského povolania, primárne vo vzťahu k sudcom okresných súdov v sídle krajských súdov, ktorí sú dlhodobo prehliadaní.

Bratislava, 3. marec 2025

František Moznér
prezident ZSS